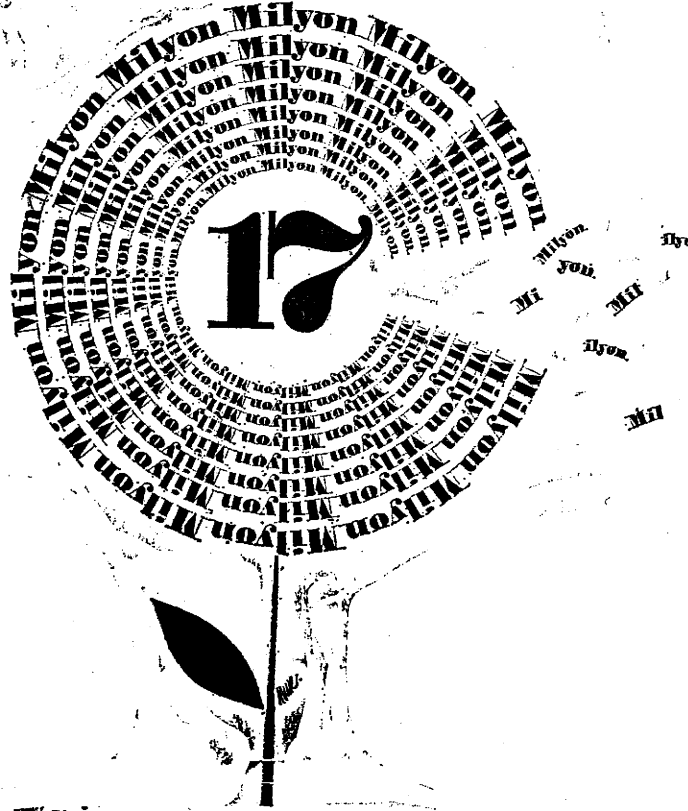

1968 YILINDA

MİLYONLARDAN BİR DEMET

T.C. ZİRAAT BANKASI

(Basın : 10135 - 79)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

24 Eylül 1968

Devlet Nüshası

TEMMUZ 1968

İÇİNDEKİLER :

Nasrettin Hoca ve Dünyamız	Süleyman ARISOY
Yozgat'ta Günsahk - Başlık Verme Âdeti	Hasan ÖZBAS
Adana ve Yöresinde Düğün Gelenekleri	Cevdet ÖZDOĞRU
Milli Folklor Enstitüsü Çalışmaları	T.F.A.
Simavna Kadısoğlu Seyh Bedrettin, Yeni Buluşlar	Cahit ÖZTELLİ
Divrik - Çamsık Bölgesinde İmece	Ali Rıza YALÇIN
Atışma Birincisi Aşık Yaşar Reyhâni - 2 -	Muhan BALI
Mesudiye'de Bazı Hastalıklar ve Tedavi Yolları	Osman GÜRİSOY
Kars'ın Kahramanlık Türküleri - 1 -	Veysel ARSEVEN
Kitaplar Arasında : "Türk Metriği"	Kâzım MİRŞAN
Akçaköy'de Gözalmak ve Közsöndürmek	Salih YILMAZ
Artvin ve Kars'ta Bazı İnanış ve Âdetler	H. Cemal KARATAS
Masal : Fatmacık'la Arab-ı Zengî	Nebahat ÇETİN

SAYI : 228

KURUŞ : 100

İSTANBUL'DA AYDA BİR DEFA ÇIKAR HALK KÜLTÜRÜ DERGİSİ

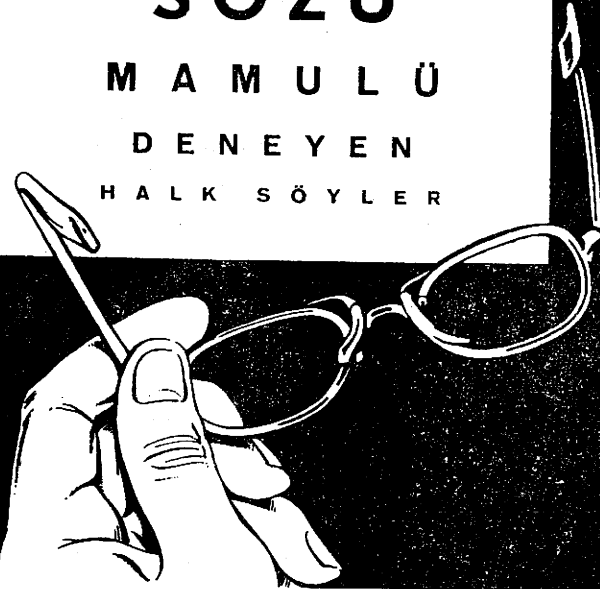
S ON

SÖZÜ

MAMULÜ

DENEYEN

HALK SÖYLER

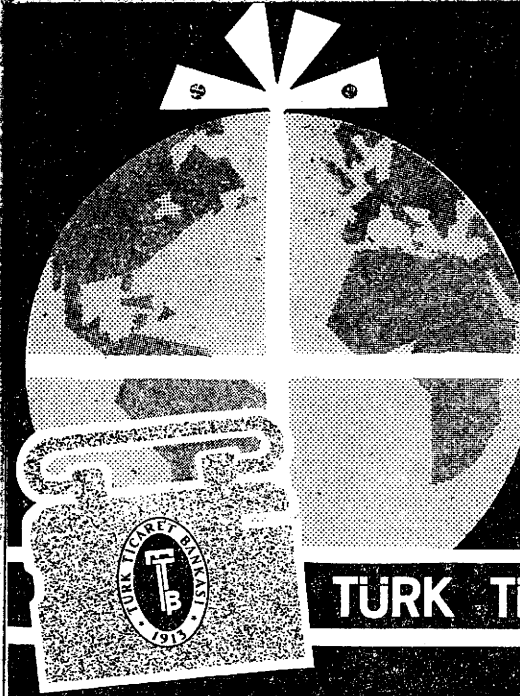

Arçelik piyasada mevcut on beşe yakın markanın toplamından fazla satılan tek markadır

ARÇELİK

Hergün dünden ilerde

(Yeni Arçelik - 2405 - 85)

Memleket içindeki
Bankacılık hizmetleriniz
kadar
MEMLEKET DIŞI
BANKA İŞLERİNİZ
için de

TÜRK TİCARET BANKASI
EMRİNİZDEDİR

TÜRK TİCARET BANKASI

KÜLTÜR YAYIN 9

(Folklor : 76)

ALGO TABLET

Soğuk algınlığı hastalıklarında, gripte ateşli enfeksiyon hastalıklarında, sıyatik, bel ağrıları, nüks ağrılarında, romatizma ve nevralji hastalıklarında ağrı dindirici olarak kullanılan bir tedavi ilacıdır.

Emin ve erken tesiri ile temayüz eden ALGO baş, diş, nezle ile türlü sebeplerden doğan ağrılar, migren ve adet sancılarında umumiyetle kullanılır.

ALGO
LOKMAN müstahzarıdır.

(Folklor : 77)

(Basın : - 78)

Mobiloil Special Mobiloil

Daima önde

(Folklor : 80)

TÜRK FOLKLOR ARAŞTIRMALARI

KURULUŞU : AĞUSTOS 1949

AYDA BİR DEFA İSTANBUL'DA ÇIKARILAN HALKIN GİSİ DERGİSİ

SAHİBİ : İHSAN HİNÇER

TEMMUZ 1963

YIL : 19 — CİLT : 11

No. 228

Nasrettin Hoca ve Dünyamız

Yazan : Süleyman ARISOY

A. ÜN. DİL VE TARİH - COĞ. FAK. ÖZ. GÖREVLİSİ

I — FOLKLOR ENS. ve N. HOCA
Bir milletin folklor değeri ve önemi bu alanda taşıdığı evrenselleşmiş kaynaklarının çok eski tarihte kadar gitmesi ve bunun dünyaya yayılış oranı ile büyüür.

Türk folkloru çeşitli sanat ve yönleri ile uluslar arasında önde gelen zenginliğe sahiptir. Ama, bunlar içinde, Nasrettin Hoca'nın ortaya koyduğu folklor ise, kitlenin aşan ve başka uluslarca benimsenmesi için gaba gösterilen tek dev kaynağıdır denebilir.

Yeni kurulumuş olan Millî Folklor Enstitüsü Nasrettin Hoca'nın da bu açıdan üstünce Nasrettin Hoca'nın da bu açıdan öncelikle ele alınacağına inanıyoruz.

Oyle ki, Millî Folklor Enstitüsü Nasrettin Hoca'ya anna yıldönümlerinde, Akşehir'de seminerler tertip ederek ilgili sanat ve fikir adamlarını da çağırarak bu amaçla çalışmalarını Akşehir'de toplamalıdır.

II — ARSİDÜSAL KİŞİ NASRETTİN
Türk folklorunun uygulama, davranış ve temellerinde Nasrettin Hoca'ya yavaş yavaş atıflar ve örnekler çoktur. Gerçek anlamı ile yalnız Türkiye folklorunda değil Balkanlar ve Yakınşark folklorunda da bu izlenimleri görmek mümkündür.

Millî bir kişi olan Nasrettin Hoca davranış ve düşünüşlerinde daima uluslar arası nitelikte, humanist insanıyetçi olmuştur. O, genellikle karamsar doğu felsefesine karşı neş'e, iyilik ruhunu taşıyan,

gülen, yeşilerde ve ızdırnapalarda bile onu olduğu gibi kabullererek bir espiri içinde yunusgatan nihbilik felsefesi olarak insana yaşama gücü, mücadele gücü veren kuvvelendiren yani, manevî cihazlanmayı ortaya koymuştur.

İnsanların hayal gücü birçok kişileri ve olayları efsaneleştirir. Nasrettin Hoca da kendisine geniş dil, din, ırk ve düşünceleri ayırık olan büyük toplumlarca beslenen müsterep sempati ve sevgi davranışları karşısında, efsaneleşmiştir.

Asırlar geçtikçe bu efsaneleşme güttükçe büyüme devam etmiştir. Gelecek kuşaklar hiç şüphesiz yok ki, Hoca'ya bugünden daha fazla devleşmiş ve efsaneleşmiş ki-şi olarak benimseyeceklerdir. Nasrettin Hoca kendisine olan sevginin güttükçe büyümesi ve dünya yüzüne yayılması sonucu bu mütevazî ve sade halk adamını asırlar geçtikçe büyütmiş, devleşmiş ve feylesofoğlunu da derinleştirmiştir. Bu kendisine karşı sempati dünyasının verdiği bir ödüdür denebilir.

III — NASRETTİN HOCA ve FELSEFE
Nasrettin Hoca, humanizmada, kendine öge ve arsunulsal karakterde bir dünya görüşü taşıyan büyük bir felsefinin temsilidir. Belki, ampirizm, dogmatizm, pragmatizm, pozitivizm, materyalizm, iskolaktizm, transandanantizm, determizm gibi felsefe ilim dallarının skolastik kalıpları içine girmemiştir. Ama, gerçekte onlardan daha da öteye giderek hü-

yük, yoğun ve halklaşmış tabakaların ortamında vulgarizeleşerek benimsenmiş ve örneklenmiştir.

Nasrettin Hoca, bu dünyada yaşamamı gerçek anlamının neş'e, kaygısızlık ve insan hayat yaşantısındaki ağır, çekilmez ızdırıp ve yokluklarına karşı onu manevi yapımıza zarar vermiyecek şekilde ciddiye almaksızın hoşça vakit geçirmenin esas olduğu sırrına ermiş bir insandır. Birçok ezici ve karşıt kuvvet ve etken darbeleri karşısında yapımızı beşikten mezara kalkan gibi götürme zorundayız. Bu insanı yıkan, yıldırın, yok eden mihnet ve meşakkatlere karşı niçin Nasrettin Hoca gibi davranmalıyım? Bu felsefenin sırrına ermiş kişi, yaşamamın da mutluluk sırrına varmış demektir.

Gülme filozofisinde tanınmış olan ünlü batılı düşünür Bergson'dan çok önce, Nasrettin Hoca gülmenin filozofisini kavramış ve bunu Türk etnolojisi için örf âdet motifleri ile sosyal, ekonomik anlayış yapımızda bir nevi mutluluk sırrı olarak işlemiştir.

Hayat felsefesinin mutluluk anlamını batıda böylesine işlemiş bir halk adamına rastlamak güçtür. Nasrettin Hoca'dan bir fıkra söylendi mi, bunun muhakkak yediye çıkarılması zorunluğu mutluluk anlamının sırrını neş'e gülme ve nikbinliğe bağlayan en güzel bir ispatlayıcı hükümdür.

IV — KARŞIT, DEVRİMCİ N. HOCA

Nasrettin Hoca; köleliğin yani esaretin, kendini beğenmişliğin, ağgözlülüğün diğer deyimle doymak bilmezliğin, denizsizliğin, ikiyüzlülüğün yani riyakârlığın, kötümserliğin, fakirliğin sefaletin yani yoksulluğun, akıllı geçinen gerçek akılsızlığın, zalimliğin, derebeyliğin, adaletsizliğin, öfkeli olmaktır, kibirliliğin yani kendini büyük görmenin, eşitsizliğin, namuslu geçinen namussuzluğun, zümre tahakkümünün, halkın üzerinden faydalanan çeşitli haksız sömürücülüğün, kaba kuvvete dayanarak geçinen asalaklığın, oportünizm yani fırsatçılığın özetele insanlara, insanlığa ve bütün canlılığa karşı işlenen kötülüklerin, kötü davranışların karşısına alçak gönüllü ama gerçekte büyük bir ahlâkçı halk filozofu olarak çıkmıştır.

Bu nitelikte düşünen, davranan kişileri ve olayları ele alarak onları ince hicivci, alaycı ve güldüren güldürürken düşündürten öyküleri ve masalları ile yermiştir.

Psikolojik açıdan bakınca görülür ki: Çağımızda edindiği mevki ve sandalyanın büyüklüğü arkasında hazm edememiş, layık olamamış fakat psikik ruhsal megalomani ve aşağılık kompleksi içinde asık surat ve ters mizaçlı kişilere karşı Nasrettin Hoca daima gülen, mizahçı ve neş'eli alçak gönüllü bir antitez tip olarak ortaya çıkmıştır.

V — HUMANİST NASRETTİN HOCA

Nasrettin Hoca; çağının gerici, sıkıcı, boğucu, dinsel ağır baskı ortamı içinde zümreleşmiş, ayrıntılaşmış kapanmış toplumların eşit olmayan davranışlarına karşı fikren ve dünya görüşü yönünden ayaklanan bağımsız aydınlık kişileşmiş, açık yürekli, nikbin hatta ölüm bile küçümsiyerek onu alaya alacak kadar kuvvetli, ihtirası olmayan, alçak gönüllü büyük insan olarak karşımıza çıkıyor.

Türk tarihinde, zaman zaman taassup yani dinci ve aşırı yobazlık inanç ve davranış, toplumun huzurunu kaçıran ve sıkıntı verir etken halinde kendini göstermiştir. Nasrettin Hoca işte bu toplum bunalımı devirlerinde düşünüş, davranış da aşırı tolerance (taassupsuzluk) reaksiyonu olarak ortaya çıkmış bir nevi karışıklıkta örnek olmuştur.

VI — HALK ADAMI NASRETTİN

Ona, mütevekkil, işini Tanrıya veya oluruna bırakmış kişi de denemez. Aşırı tolerance yani taassupsuzluğa sahip olan Nasrettin Hoca'nın gerici dinsel yaşantı içinde düşünmediğini öyküleri ve öğütleri de ortaya koymaktadır.

Herşeyi ince mizah felsefesi açısı içinde düşünerek değerlendiren ve ona aynı şekilde reaksiyon gösteren Nasrettin Hoca tam anlamı ile katıksız bir halk adamıdır.

Gerçekte nikbinlik hiciv ve humoresk in bayraklaşmış sembolü olan Nasrettin Hoca, belki de doğu felsefesi içinde eşi ve yakınlığı bulunmayan tek bir dünya görüşüne sahiptir. Geçmişte ve zamanımızda ki tüm halk şairlerinin düşünüş, du-

Yozgat Folkloru :

Yozgat'ta Günsalık = Başlık Verme Âdeti

Yazan : Hasan ÖZBAŞ

Yozgatta düğün yapacak oğlan evi, düğün hazırlığını tamamladıktan ve evvelce söz kesiminde kabullendiği Başlığı da tedarik ettikten sonra, kız evi ile düğüne başlama gününü kararlaştırırlar. Bunun için; bir gün evvel oğlan evi başlık getireceklerini, kız evine haber verir. O akşam kız babası evde bulunur. İsterse aile büyüğünü yahut yakın akraba veya komşusundan bir kaç kişi de çağırır.

O gün akşam, oğlan babası yanına aile büyüğü yahut akraba veya komşusundan munasip gördüğü iki kişi alarak, hazırladığı parayı bir zarf içine koyar, bu parayı ya kendi götürür veya aile büyüğüne verir ve miktarını söyler. Ondan sonra üçü beraber kız evine giderler.

Kız evinde bir müddet oturup, hoşbeşten, kahveler içildikten sonra üzerinde para bulunan, koynundan parayı çıkarır : "Matlup olunan Lira başlığımızı getirdik, buyurun." diye kız babasına veya orada bulunan kız tarafının aile büyüğüne, oradakilerin huzurunda teslim eder. Buna GÜNSALIK derler.

Başlığı verdikten sonra; "Başkaca alıp vereceğimiz kalmadı, müsaade ederseniz düğünümüze başlıyalım." diyerek, kendilerinin düğüne hazır olduklarını ve ne kadar zaman sonra düğüne başlamak istediklerini bildirir. Kız tarafı da, ya onların kararlaştırdıkları günü aynen kabul eder veya mazeret varsa, beyan ederek uzatılmasını ister. Böylece birbirlerini dinliyerek

yuş ve dünya görüşünde Nasrettin Hoca'nın halklaşmış izlerini sezinlemek mümkündür. Halktan gelen ve halka yönelen Nasrettin Hoca'nın düşünce yaşantısının halk aşıklarında da görülmesi kadar tabii bir şey olamaz. Hoca çağımızda Türk folklorunda fıkralarıyla, söyleyişleri ile, örf âdet, davranış ve düşünüşümüzde hâla yaşamaktadır. Bu gün hâla mahallî düğünlerde, Nasrettin Hoca'nın mezarına gidip baş konuk olarak davet edilmesi onun Türk folklor davranışlarına göre yaşamış, ölmemiş ünlü ve hatırı sayılır bir kişiyi olduğunu ortaya koyan sembol aksiyonudur.

düğüne başlayacakları günü kararlaştırırlar. Yalnız, başlıkla hazırlanacak çeyizin ikmal için, oğlan tarafı, kız tarafına 15 günden daha az teklifte bulunamaz.

Yozgatta yeni açılacak ev için lâzım olan eşyalara, oğlan tarafı karışmaz. Bütün eşyaları kız götürür. Oğlan tarafı yalnız BAŞLIK namıyla böyle bir para verir. Verdikleri bu paranın miktarı, en az şu eşyaların tutarını karşılar.

2 kat yün yatak. (Bir yatak 3 batman yani 24 kilo yunmuş yünden olur.) 4 adet yün yorgan, 4 adet yün yastık, 1 Halı veya iki kilim, 1 Ceviz sandık, 5 Kapaklı sahan ve bir sini (Hepsi bakır olur.) 1 Kar-yola (Son zamanlarda girmiştir.)

Yozgatta evel evelinden, oğlan tarafından verilen başlık, tamamen kızın çeyizine sarfedilir. Ve başlık parasıyla alınan eşyalar tamamen kızın olur. Hiçbir suretle ve şartla kızdan geri alınmaz.

Başlık parasından hiç bir surette kızın çeyizinden başka yere para sarfedilmez. Başlık parasından, çeyizden başka bir yere para harcanması (Yozgat şehrinde) pek ayıp, çok günah ve haram sayılır. Mühit bununla ilgilendir. Hiçbir aile, ne kadar fakir ve zaruret içinde olursa olsun, kızları müsaade etse dahi, kat'iyyen kendilerine veya çeyizden gayri bir yere 1 santimini dahi harcamazlar. Çocuklara dahi beş kuruşunu vermezler. Ve Başlık parasıyla yün, bakır, halı veya kilim gibi uzun müddet kıymetini muhafaza eden eşyalar alırlar.

Başlık parasıyla alınan çeyizler, kız tarafından kendi yaptıkları ve kıza gelen çeyiz hediyeleriyle beraber, oğlan evine gitmeden, düğünde ÇEYİZ GÜNÜ mahalle muhtarlarıyla, iki tarafın tayin ettikleri şahıyanı itimat, en az üçer kişilik bir heyet huzurunda, tek tek kıymet takdir olunarak 4 nüsha olarak yazılır ve altına zaptı tutulur, muhtar mühürü ile mühürlenir, heyet imza ettikten sonra heyet dağılmadan biri kızın çeyiz sandığına konur. Bir nüshası kız babasına, bir nüshası oğlan babasına, bir nüshası oğlana teslim edilir. Buna eskiden ÇEYİZ CÜZDANI derlerdi. Şimdi ÇEYİZ KAÇIDI diyorlar.

Adana ve Yöresinde Düğün Gelenekleri

Yazan : Cevdet ÖZDOĞRU

Evlenme çağı genel olarak 18 - 25 yaş arasındır. Sıcak iklimin etkisiyle özellikle kızlar daha erken gelişiyorlar. Bunun için daha küçük yaşta evlenen kızlar da bulunur.

Evlenme çağına gelen gençler eşlerini eskiden olduğu gibi- anne, babanın istekleriyle değil, kendi istekleriyle seçmektedirler çoğunlukla. Genç erkek yaşantısını birleştirebileceği kişiyi bulduktan sonra, durumu ailesi sezmemişse doğrudan doğruya annesine veya arkadaşları aracılığıyla annesine bildirir. Annesi de çocuklarının bu isteklerini kocasına bildirir. Erkeğin ailesi çocuklarının bu isteklerini normal karşılar, kız tarafı üzerinde etkili olabilecek bir veya birkaç kişiyle birlikte kızı istemeye giderler.

Evlenme çağı geçmekte olan veya geçtiğini sanan gençler, yaşantısını birleştirebileceği birini o zamana dek bulamamışsa ve ailesi de çocuklarını evlendirmek için bir çaba göstermiyorlarsa erkekler pilava kaşık dikerler, kızlar ise içi geçmiş bir karpuzu annelerine gönderirler. Böylelikle evlenme çağının gelip geçmekte olduğunu bildirirler.

Erkeğin ailesi kızı tanımıyorsa, kız tarafını tanıyan bir kimse ile kimi zaman haber verilerek kimi zaman da haber verilmeden kız görmeye gidilir. Kız beğenilirse başka bir gün yakın akrabalarından iki üç kişi kızı istemeye giderler. Kız ailesi durumu zaten anlamıştır. Fakat düğüncülerin teklifini bekler. Düğüncüler de "Allahın emriyle, Peygamberin kavliyle kızınızı oğlumza istemeye, hısım akraba olmaya geldik" sözleriyle tekliflerini yaparlar. Kız ailesi kızlarını vermek isterlerse aramızda bir danışalım derler, düğüncülere ikramda bulunurlar.

Başka bir gün aynı düğüncüler yine kız evine giderler. Tekliflerini tekrar ederler. Teklifleri kabul edilirse en kısa zamanda söz kesilir. Söz kesmede kıza alınacak eşyalar liste halinde düğüncülere verilir. Söz kesilince "şirinlik" denen (ağz tadı) lokum veya şeker yenir. Orada bulunanların huzurunda istek listesi "Yedi hacet" okunur.

Kız ailelerinin bazıları başlık almazlar. Başlık yerine bu yedi hacet aldırılır. Bazan da hem başlık hem de yedi hacet aldırılır. Bazı kız babaları başlık parasını kendi ihtiyaçlarına harcarlar, bazıları da kızına eşya alırlar. Yedi hacet, bu bölgede evlenenleri mali yönden çok zor duruma sokar. Normal gelirli aileler bile bunun yüzünden sıkıntıya uğrarlar. "Yedi hacet" şunlardır: Mobilya takımı, tuvalet takımı, hamam takımı, manto, gelinlik, çay ve kahve takımı, sandık ve ziynet eşyası (bilezik, küpe, beşbirlik) v. b.

Söz kesmede nişan günü tesbit edilir. Nişan gününe değin nişan hediyeleri alınır. Oğlan evinin kız için aldığı nişan hediyeleri şunlardır: Elbiselik, tuvalet takımı, mendil, çorap, iç çamaşırı, terlik, ayakkabı, bilezik, saat v. b. Nişan eş dost arasında oyun oynanarak yapılır. Kız evi de karşılık olarak oğlan evine hediyeler alırlar.

Nişandan sonra gidip gelmeler iki taraf ailesinin anlayışına bağlıdır. Bazı aileler nişanlıları hiç görüştürmezler. Bazı aileler ise oğlanın kız evine gelmesine izin verirler. Oğlan bu gidişlerinde hediye götürmez. Kurban bayramında oğlan evi bir kurbanlık olarak onu gelin gibi süsler, kordele bağlayıp boynuna bilezik ve ayna taktıktan sonra yakınlarından biriyile kız evine gönderir.

Düğün en fazla sonbaharda pazar ve perşembe günleri yapılır. Şehirde ise yine en fazla pazar ve perşembe günleri yapılırsa da haftanın diğer günlerinde de düğün yapılır.

Düğüne okuyucular, oğlan ve kız evlinciler ayrı ayrıdır. Her iki taraf da kendi tanıdıklarını düğüne çağırırlar. Düğün okuyucu yakın akrabalarından bir kısıdır. Uzak yerlere atıllar gönderilir. Düğün okuyucu düğüne çağırıldığı kişilere; mendil, çorap, yazma, mıntanlık, kutu şeker, kolonya, havlu v. b. hediye verir. Düğüne çağırılan kimseler de şu çağırışı değerlendirirler için kendi bütçesine göre kına gecesi veya gerdekten sonra duvak günü "kırkım" denen hediyelerini verirler. Bu hediyeler; mutfak takımları, ha-

ARAŞTIRMALARI

mam takımı, ziynet eşyası, giyim eşyası, para v. b. olabilir.

Düğün günü kararlaştırıldıktan sonra kızın ve oğlanın yakınları elbise kesimi için şehre inerler. Eksik neler kalmışsa bütçelerine göre alırlar.

Nikâh düğünden önce yapılır. Resmî nikâhtan başka hoca nikâhı da yapılır. Kına gecesinden önce kızın ve oğlanın yakınları tarafından gelin hamama getirilir. Hamamda çalgılar çalınır, eğlenilir. Buradaki masrafları oğlan evi karşılar. Güvey hamamında da erkekler darbuka, saz çalıp eğlenirler.

Güvey tıraş edilirken çalgılar çalınır, oyunlar oynanır. Berberin getirdiği kolonyaya şişelerini güveyin başında kırmak isteyenler, bir miktar para vererek şişeleri alırlar ve güveyin başında kırarlar.

Düğünlerde esas eğlenceler kına gecesi olur. Çalgılar çalınır, türküler söylenir, yemekler yenir, oyunlar oynanır. Kınayı oğlan evi alır. Kına çalgı ile kız evine gönderilir. Kına ile birlikte çerez yollarılır. Kına tepsiye konur ve etrafında mumlar yakılır. Gelin bu mumları söndürür. Kınayı kocası ölmemiş, başı tüm kadınlar hazırlarlar. Gelin bir yastık üzerine veya bir çamaşır küveti ters çevrilerek üzerine oturulur. Kına gelinin sağ elinin serçe parmağına yakılır. Gelinin avucuna bir miktar para konularak sarılır. Sabahleyin gelinin eli bir öksüze açtıkları çıkarak para öksüze verilir. Gelinin ayakkabısının içine para konur, bir öksüze çıkartılarak sevindirilir.

Kına gecesi gelini ağlatmak için türküler söylenir. Bu türkülere kına türküleri denir. Bu çevrede söylenen kına türkülerinden birkaç örnek :

Kız anası kız anası

Hani bunun öz anası

Öksüz kız gelin oluyor

Çeyizini düz anası

Şu görünen ekin m'ola

Ekin değil burçak imiş

Kız anadan ayrılması

Yalan değil gerçek imiş

Çattılar ocak taşını

Vurdular düğün aşını

Çağın gelsin kardeşini

Vursun kemerin kaşını

Atladım geçtim eşiği
Sofrada koydum kaşığı
Büyük evin yakışığı
Kız anam yazım buymuş
Kızlara böyle buyrulmuş
Bindirdiler arap ata
Gönderdiler köyden öte
Al yelesi tüte tüte
Kız anası kız anası

Kız anası kızsız kaldı
Ak konaklar ıssız kaldı
Öksüz kız gelin gidiyor
Kız anası yazma bağladı
Tentenesi yarı başlı
Haçça kızın gözü yaşlı
Kardeşleri kara kaşlı

Kız anası kız anası
Gideydim elinizden
Kurtulaydım dilinizden
Yeşil başlı ördek olsam
Su içmem gölünüzden
Kız anam yazım buymuş
Kızlara böyle buyrulmuş

Başındaki puşular
İşil işil ışılar
Öksüz kız gelin gidiyor
Mesut olsun komşular
Baba ekinin bitti mi
Kardeş ekmeğin arttı mı
İşte koyup gidiyorum
El kızı keyfin yetti mi

Dağdan indim düze ben
Diken oldum göze ben
İşte ben gidiyorum
Daha gelmem size ben
Kız anası kız anası
Başında mumlar yanası
İşte geldim gidiyorum
İki gözün kör olası
Kız anam yazım buymuş
Kızlara böyle buyrulmuş

Çeyizi, genç kız küçüklüğünden beri hazırlarlar. Çeyiz hazırlanmaya başlanınca ilk önce bir bohça işlerler. Çeyize bununla başlarsa kızın çeyizinin çok olacağına inanılır.

Çeyiz gelin göçürmeden bir veya iki gün önce oğlan evine getirilir, eşyalar yerleştirilir. Çeyiz, iplerle odanın duvarlarına asılır. Adana'nın içinde çeyiz bir kamyona konur. Hahırlar kamyonun kenarlarından sarkıtılır. Kamyonun ön tarafına bayrak asılır. Kamyonun içine de çalgıcılar (davulcu

Folklorla İlgili Üç Eser Yayınlanıyor

Milli Folklor Enstitüsünün ilk iş olarak elde aldığı konulardan birisi de derleyicileri yetiştirmek olduğundan,

1 — Folklor uzmanlarımızdan Naki Tezel'e bir "Folklor El kitabı" hazırlatmıştır.

2 — Bu arada halk müziği uzmanı Veytsel Arseven'in iki yıl çalışarak hazırladığı

ve zurnacı), kız ve oğlan evinin yakınları biter. Şehrin içinde davul zurna çalınarak dolaşılır. Sonra çeyiz oğlan evine getirilir.

Gelinin yüzü ve kıyafeti köylerde sadedir. Gelinin yüzünü genç kızlar ve gelinler hazırlarlar. Gelinliği köydeki terzi kızlar veya gelinler giydirirler. Gelinin yüzüne bir tül örtülür ve başına gelinlik tacı konur. Yüzüne kırmızı duvak örtülür. Gelin göçürmek köylerde özellikle atla olur. Şehre yakın yerlerde ise taksi ve kamyonlarla da olur. Gelin ekseriyetle pazar günü veya perşembe günü göçürülür. Gelinin yanında kendi tarafından iki tane yenge bulunur.

Gelinin yolu herkes tarafından kesilebilir. Düğün sahibi veya düğünü idare eden kişi tarafından gelinin yolunu kesenlere para, mendil, çorap, havlu, tütün kesesi, başörtüsü v. b. hediyeler verilir. Gelin evinden ayrılmadan önce gelinin ayakkabısının içine evde kalan kızların adları yazılır, darısı onların başına diye. Gelin evinden ayrılırken gelini ve annesini ağlatmak için türküler söylenir.

Kız seni almaya geldik almaya
Alıp ta geri dönmeye geldik dönmeye
Kalk kız seni göçürürler yurdundan
Anan baban deli olur derdinden
Kız seni almaya geldik almaya
Güllerin dermeye geldik dermeye
Kızınızı aldık ta gidiyoruz
Siz bakın ardimıza ardimıza
Kız seni almaya geldik almaya
Düğün dernek kurmaya
Gelin güvey olmaya

Anan baban ağlasın
Karaları bağlasın
İşte geldik gidiyoruz
Oy biz gidiyoruz
Gelin göçürülürken yollarda sık sık

"Halk Musikisi Bibliyografyası" da tamamlanmıştır.

3 — Ayrıca derleyicilere ve meraklılara örnek eser olmak üzere yine Naki Tezel'in hazırladığı "Türk Bilmeceleeri" eseri de bitmiştir.

Bu üç eserin baskıları bitince dağıtılacaktır. T. F. A.

durularak oynanır, at yarışları yapılır. Bir sepetin içine çerez ve meyva konur. Bir atlı bu sepeti alarak kaçırır, diğer atlılar da onu yakalamaya çalışırlar. Çerez yakalayanın olur. Gelin alayına bir çoban raslarsa bir koçla gelinin bindiği atın yanına gelir. Gelin koçu atın üzerinden karşı tarafa kaldırıp atabilirse koç gelinin olur, atamazsa çobanın yolunu verir.

Gelin oğlan evinin önüne geldiği zaman kapıdan içeri girmeden kurban kesilir. Kurbanı kesen kişi kurbanın kanından gelinin ve güveyin alınına (ölünceye dek birlikte yaşasınlar ve mutlu olsunlar diye) sürer. Para, leblebi, şeker karıştırılarak gelinin başına serpilir. Bazen bunların içine buğday da karıştırılır ki, o yıl buğday ürününün bol olacağına inanılır.

Yalnızca eşlerin mutlu yaşamaları önemli değil, gelin ile kaynananın da anlaşması önemlidir. Kesilen kurbanın kanının donması gibi gelinin de kaynanasına bağlanacağına inanılır. Gelinin eline yeşil yaprak üzerinde yağ ve bal verilir. Gelin bunu kapıdan girerken boyunun yettiği yere yapıştırır ki, gelin ve kaynananın arasının yağbal gibi tatlı olacağına inanılır. Bunlardan başka gelini büyülemek için muska yazılır ve bu muska bir hayvana (eşeğe) yedirilir ki, gelinin kaynanasına hayvan gibi itaat edeceğine inanılır. Yine muskayı suya atarlar ki, gelin kaynanasına su gibi itaat etsin diye. Gelinin arkasına su atılır ki, aydınlık (iyilik) olacağına inanılır.

Gelin önceden hazırlanmış olan odasına getirilir. Ertesi günü, duvak günü gelin yüzü kibleye karşı oturtulur. Mevlüt okunup şerbet içilir. Herkes gelini ve çeyizi görmeye gelir. Hediyelerini vermiş olanlar da bu zaman verirler. Düğün de böylece sona erer.

Araştırmalar :

Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedrettin ve Yeni Buluşlar

Yazan : Cahit ÖZTELLİ

Mehmet Şerefeddin (Yaltkaya)'in 1924 yılında yayımladığı eserinden bu yana bizde ve Batıda Şeyh Bedreddin hakkında oldukça ciddi yayınlar yapıldı. Bunların sonuncusu ve en değerlisi Abdülbâki Gölpinarlı ile İsmet Sungurbey'in yayımladıkları (Simavna Kadısıoğlu Şeyh Bedreddin 1966) eseridir.

Zengin bir bibliyografyaya dayanan bu bilimsel eser pek çok karanlık noktaları aydınlığa çıkarmaktadır. Birinci bölümde Sungurbey, günümüze kadar gelen kaynakları veriyor. Böylece araştırmacılar için büyük bir kolaylık sağlanmış oluyor. Ayrıca belge niteliğinde on fotoğraf da eklenmiş.

İkinci bölümde büyük bilgin Gölpinarlı, kısa bir SUNUŞ'tan sonra, Şeyh Bedreddin'in sağlam belgelere dayanarak gerçek hayatını veriyor. Bu arada birçok yeni bilgiler görüyoruz. Gölpinarlı'nın bu eserde, gerçek bilgine yakışan tutumu "taraf tutmamaktır". Çünkü, şimdiye değin, birçok araştırmacı Bedreddin'e karşı olan tutumuna göre ya Şeyh'e saldırmış, ya da hayranlık duygularını açıkça göstermişlerdir.

Gölpinarlı'da bunlar yoktur. Konuyu kişisel duygu ve görüşe kapılmadan ele almış ve gerçekten her bakımdan inandırıcı eserini vermiştir. Bu bakımdan gerek Sungurbey'i, gerek Gölpinarlı'yı kutlamak isteriz. Bundan böyle Şeyh hakkında a-namüracaat kitabı bu eser olacak.

Gölpinarlı, eserinde bilimsel bir yöntem uygulamış ve bu arada konunun iyi kavranması için Bâtinlik hakkında gerekli bilgiyi sunmuş. Bu kısım başlı başına bir değer taşımaktadır. Daha sonra VÂRİDÂT hakkında tarafsız, fakat gerektiğinde eleştirici bir gözle bilgiler verilmiş. Bedreddin'in görüşleri teker teker ele alınmış. Böylece Vâridât'ı okumadan önce özünü ve niteliğini kavramış oluyoruz. Bu bölüm okuru esere hazırlama bakımından çok yararlıdır.

Bu açıklamalı ve eleştirmeli bölümden sonra doğrudan doğruya Bedreddin'in en önemli tasavvufi eseri Vâridât'ın çevirisi akıcı bir dille veriliyor. Şimdiye kadar bir-

çoklarıncı bir sır sanılan görüşler ortaya konmuş oluyor. Okurlar rahatlıkla konuyu kavlıyor.

Bundan sonra Bedreddin'e ait menâkıb kitabı eleştirilmektedir. Birçok kimseyi kanırdabilecek olan bu yazma, bilim süzgecin-den geçince sahteliği bütün açıklığı ile ortaya çıkıyor.

Menâkıb kitapları arasında önemli ve değerlisi Şeyh'in torunu Hâfız Halil tarafından yazılmıştır. Halil bu biyografiyi, gördüklerine ve işittiklerine dayanarak yazmıştır. Onun söyledikleri başka doğru kaynaklara da uymaktadır. Bu bakımdan güvenilir bir kaynaktır. İlk olarak Şerefeddin'in haber verdiği bu eseri Gölpinarlı gereği gibi değerlendirerek yararlanmasını bilmiştir.

Eleştirmek değil, tanıtmak için buraya kadar, söylediklerimizden sonra, bizim elde ettiğimiz bilgi ve belgeleri sunmak istiyoruz.

Bu yeni bilgilerden ilkinin daha önce Türk Folklor Araştırmaları Dergisinin 226. sayısında verdiğimiz için burada o konuya dokunmayacağız.

1 — Eserde sayılan menâkıb kitaplarından başka, bir menâkıbtan bahsetmek istiyorum. Vahit Lütfi Salcı'nın ölümünden sonra, Mersin'den Kırklareli'ne gittim. Merhumun kırk yıldır biriktirdiği metrukâtım ailesinden aldım. Bunların nelerden ibaret olduğunu göstermek için iki yazı yazmışım (bkz. Türk Folklor Araştırmaları sayı 31). Adı geçen metrukât arasındaki notlardan, Salcı'nın şimdiye kadar kimse tarafından bilinmeyen bir Şeyh Bedreddin menâkıbı gördüğü anlaşılmaktadır.

Vahit L. Salcı'nın notlarını olduğu gibi aşağıya alıyorum. İnceleme yapacak kişiler değerlendirirler :

"Dimetoka kazasının Cumanos karyesi civarında (Simen - Simavna) namındaki köy Bedreddin'in doğduğu yermiş. Kendisi zâhiri ve bâtinî ulûm-ı mevcudeyi nefsinde cem ve tahsil etmiş ve zamanında câri olan itikat ve taabbüdün riyadan ibaret olup ahkâm-ı İslâmiye-i sahihaya istinat etmediği kanaatine vasıl olarak, istihadât-ı sofîyâneye tevessül ve hayli tasnifat